

Motion till riksdagen 2013/14:A295

av **Josefin Brink m.fl. (V)**

Tillgänglighet på arbetsmarknaden

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillgänglighetskonsulter vid Arbetsmiljöverket.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med en proposition med utgångspunkt i Funkautredningens förslag samt med beaktande av remissvaren på utredningen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Arbetsförmedlingen bör få ett tydligt uppdrag att säkerställa att det finns arbetsförmedlare med fördjupade kunskaper om funktionsnedsättningar över hela landet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur reglerna för statsbidrag kan ändras så att sociala arbetskooperativ ges möjlighet till statligt stöd.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Arbetsförmedlingen bör få i uppdrag att, tillsammans med intresseorganisationer, se över förutsättningarna för att teckna avtal om övergångsanställningar för personer med psykisk funktionsnedsättning enligt Fountain House-modellen med arbetsgivare över hela landet.

Ett arbetsliv tillgängligt för alla

Varje enskild medborgare har rätt till arbete. Det framgår i artikel 6 i FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. I rätten till arbete inbegrips allas rätt till möjlighet att förtjäna sitt uppehälle genom arbete. Förutom denna rätt ska vi medborgare också, enligt artikel 9, ha rätt till social trygghet. I den nya FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som Sverige har ratificerat, inskrivs detta ytterligare.

Fel! Okänt namn på

Enligt konventionens artikel 27 om arbete och sysselsättning ska staterna skydda och främja förverkligande av rätten till arbete genom att vidta ändamålsenliga åtgärder, däribland lagstiftning.

Sverige är långt ifrån målet att personer med funktionsnedsättning ska ha samma rätt och samma möjlighet som andra att delta fullt ut i samhällslivet, inklusive arbetslivet. Utvecklingen på arbetsmarknaden har dessutom gått bakåt under en lång period. Sysselsättningsgraden bland personer med funktionsnedsättning är lägre idag än för 20 år sedan och arbetslösheten är högre. Trenden är tydlig och bestående oavsett svängningar i konjunkturen.

Det finns en bred enighet om det oacceptabla i den här utvecklingen, men mycket lite har blivit gjort för att röja undan de hinder som står i vägen för personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden. Det är hög tid att gå från ord till handling och realisera målet om ett tillgängligt arbetsliv där alla bereds plats efter förmåga.

Hur och i vilken grad en funktionsnedsättning påverkar en människas livssituation beror i hög grad på omständigheterna. Detsamma gäller i arbetslivet. Den höga arbetslösheten bland personer med funktionsnedsättning är ett slöseri med en stor arbetskraftsresurs. Hinder i arbetsplatsernas fysiska miljö och organisering utestänger personer som annars skulle kunna göra ett kvalificerat arbete. Det går inte att säga något generellt om vad en funktionsnedsättning betyder på ett visst arbete utan att känna till hur utformningen av arbetslokaler och arbetsredskap ser ut, hur arbetet organiseras och vilka individuella hjälpmedel som finns tillgängliga.

En generell politik för fler jobb och en aktiv arbetsmarknadspolitik med individuellt anpassade åtgärder och förbättrade möjligheter till utbildning innebär större möjligheter för alla arbetslösa att få ett arbete, oavsett om man har en funktionsnedsättning eller inte. En politik för att öka anställningstryggheten kan ofta vara särskilt viktig för personer med funktionsnedsättning. Förslag i dessa delar presenterar Vänsterpartiet i flera andra motioner.

För att nå målet om tillgänglighet och inkludering i arbetslivet krävs såväl generella förändringar av arbetslivet som mer specifika förändringar av det stöd personer med funktionsnedsättning kan behöva för att kunna arbeta.

I denna motion föreslår vi ett antal sådana viktiga förändringar.

Andra förslag om ökad delaktighet för personer med funktionsnedsättning, bland annat om politiken kring hjälpmedel, återfinns i motion 2013/14:So456 Delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

Bristande tillgänglighet ska klassas som diskriminering

I juni 2012 beslutade riksdagen att bristande tillgänglighet ska införas i diskrimineringslagstiftningen. Regeringspartierna motsatte sig beslutet. Den huvudsakliga invändningen från regeringen var ekonomisk – det skulle kosta för mycket att göra bostadshus, skolor, kollektivtrafik, arbetsplatser och så

Fel! Okänt namn på

vidare tillgängliga. Det är en problematisk syn på vad som i grunden är en demokratifråga om allas lika rätt till full delaktighet i samhällslivet.

Men det finns all anledning att ifrågasätta om tillgänglighet verkligen skulle innebära en kostnad för samhället. Som exempelvis före detta LO-ekonomen Dan Andersson visat i rapporten ”Dörrarna stängs innan alla fått plats” från 2012, finns stora samhällsvinster att göra på ökad tillgänglighet. Allra tydligast gäller det tillgänglighet i arbetslivet. Om en person går från att inte alls arbeta till att arbeta så lite som 10 procent ger det en samhällsekonomisk vinst enligt rapporten.

I arbetsmiljölagen anges att arbetsförhållandena ska anpassas till människors olika förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende. Det är en tydlig markering att det inte är människorna det är fel på utan arbetsplatserna. Problemet är att arbetsmiljölagen bara gäller dem som redan är på arbetsplatsen. Det innebär att en arbetsökande med funktionsnedsättning riskerar att betraktas som någon som för med sig krav på ombyggnationer och anpassningar som arbetsgivaren annars inte behövt göra.

Om arbetsgivare istället var skyldiga att leva upp till lagstadgade krav på generell tillgänglighet skulle tröskeln att anställa personer med funktionsnedsättning sänkas.

Efter ett förslag från bl.a. Vänsterpartiet gjorde riksdagen den 14 juni 2012 ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med ett lagförslag om förbud mot diskriminering p.g.a. bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Trots riksdagens beslut och att frågan redan är grundligt utredd har regeringen ännu inte kommit med något lagförslag. I budgetpropositionen säger regeringen att den ”avser återkomma till riksdagen med ett lagförslag om bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning som en form av diskriminering. Ett sådant lagförslag måste stå i samklang med god hushållning i offentlig sektor och beakta förutsättningarna för näringslivets utveckling”, vilket inte kan tolkas på annat sätt än att regeringen kommer att förhålla frågan in i det längsta. Mot bakgrund av regeringens ovilja att följa riksdagens beslut formulerar vi i motion 2013/14:So456 Delaktighet för personer med funktionsnedsättning ett nytt förslag för riksdagen att ta ställning till.

För att lagstiftningen ska få önskad effekt kommer det att krävas både informationsverksamhet och konkreta åtgärder för att nå upp till lagens krav. Vi föreslår därför en tillfällig satsning under tre år på tillgänglighetskonsulter, se motion 2013/14:A327 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv. Dessa ska anställas av Arbetsmiljöverket och arbeta med informations- och inspektionsarbete samt ge handfasta råd till arbetsgivare för hur man når målen om skälig tillgänglighetsnivå på arbetsplatsen. Satsningen är ett komplement till det arbete som redan pågår på Arbetsmiljöverket, där tillgänglighetsperspektivet ska införlivas i det ordinarie inspektions- och föreskriftsarbetet.

Satsningen kan jämföras med den informations- och utbildningssatsning som gjordes då jämställdhetslagen trädde i kraft. Precis som den gången är det rimligt att samhället ansvarar för att arbetsgivare får den kunskap de behöver för att kunna leva upp till lagens krav.

Fel! Okänt namn på

Vad som ovan anförts om tillgänglighetskonsulter vid Arbetsmiljöverket, bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet presenterar också i den övergripande budgetmotionen 2013/14:Fi254 satsningar på att bygga bort hinder i den offentliga miljön när det gäller både offentliga och kommersiella lokaler.

Särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning

Det finns stora behov av att förstärka och modernisera de arbetsmarknadspolitiska stöden till personer med funktionsnedsättning. I vår motion 2013/14:A327 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv anslår vi medel till höjt tak för lönebidragen, som länge halkat efter löneutvecklingen. Vi vill höja taket med 2 000 kronor per månad. Samtidigt ökar vi ramen för antalet möjliga lönebidragsanställningar. Vi anslår också medel för att öka tillgången till moderna och flexibla arbetshjälpmedel.

Men vi ser också mer grundläggande problem med hur de olika arbetsmarknadsstöden till personer med funktionsnedsättning fungerar. Vänsterpartiet anser att det finns många bra förslag i den så kallade FunkA-utredningen som lämnat två delbetänkanden till regeringen.

Det vore katastrofalt om ännu en utredning om funktionshindrades rättigheter skulle lämnas att samla damm på en hylla i Regeringskansliet. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med en proposition med utgångspunkt i FunkA-utredningens förslag samt med beaktande av remissvaren på utredningen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi avstår från att kommentera vart och ett av utredningens förslag till dess regeringen lägger fram en proposition. Vi vill ändå här lägga fram några förslag som vi anser saknas i utredningen.

Arbetsförmedlingen

Ett av de stora hindren för personer med funktionsnedsättning som söker jobb är fördomar och bristande kunskaper hos arbetsgivare. Att arbeta för förändrade attityder och öka kunskapen om vad olika funktionsnedsättningar betyder – eller inte betyder – i olika jobb är därför en viktig uppgift för Arbetsförmedlingen. Kampanjen ”Se kraften!” som riktade sig till arbetsgivare var ett bra exempel på sådant arbete.

Samtidigt har Arbetsförmedlingen minskat ner antalet anställda som är specialiserade på funktionsnedsättningar. Det är djupt olyckligt. För att kunna ge adekvat stöd till varje arbetssökande behövs särskilda kunskaper om både olika funktionsnedsättningar och de hjälpmedel som finns att tillgå.

Arbetsförmedlingen bör få ett tydligt uppdrag att säkerställa att det finns arbetsförmedlare med fördjupade kunskaper om funktionsnedsättningar över hela landet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Sociala arbetskooperativ

För personer med funktionsnedsättningar eller beroendeproblematik kan arbete vara rehabiliterande i sig. Det kan dock vara svårt att prestera på topp från dag ett och alla dagar framöver. Det behövs stöd för att komma in på arbetsmarknaden.

Sociala arbetskooperativ har visat sig nå goda resultat med ökad livskvalitet för dem som deltagit i dem. Verksamhetsformen ger möjligheter för personer som annars har mycket små chanser att få anställning eller starta eget. De som deltar i kooperativen utför riktiga arbeten med riktigt ansvar. Kombinationen rehabilitering och arbete har visat sig effektiv.

Det råder en bred uppslutning kring nyttan med de sociala arbetskooperativen, men frågan om deras möjlighet till statlig medfinansiering är ännu inte löst. De statsbidragssystem som finns idag är inte anpassade efter den här sortens verksamhet.

Regeringen har under flera år sagt sig bereda frågan, men har ännu inte kommit med något konkret förslag.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur reglerna för statsbidrag kan ändras så att sociala arbetskooperativ ges möjlighet till statligt stöd. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Övergångsanställningar enligt Fountain House-modellen

Personer med psykiska funktionsnedsättningar hör till dem som har allra svårast att komma in i arbetslivet. Organisationen Fountain House, som är en stödorganisation för personer med psykiska funktionsnedsättningar, driver sedan några år samarbetsprojekt med ett antal arbetsgivare med så kallade övergångsanställningar. Enkelt uttryckt upprättas ett kontrakt mellan arbetsgivaren och Fountain House om att ett visst arbete ska utföras. Flera personer delar på jobbet och tar arbetspass efter förmåga och dagsform.

Denna form av varsam arbetsträning genom avlönat arbete har visat sig framgångsrik och uppskattad av alla parter och borde utvidgas till att omfatta fler personer med psykisk funktionsnedsättning.

Arbetsförmedlingen bör få i uppdrag att, tillsammans med intresseorganisationer, se över förutsättningarna för att teckna avtal om övergångsanställningar för personer med psykisk funktionsnedsättning enligt Fountain House-modellen, med arbetsgivare över hela landet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 29 september 2013

Josefin Brink (V)

Ulla Andersson (V)

Christina Höj Larsen (V)

Jacob Johnson (V)

Rossana Dinamarca (V)

Wiwi-Anne Johansson (V)